

inteligentno učiteljstvo. Inteligentnega učiteljstva potrebuje posebno slovenski in istrsko hrvaški narod, ki naj mu dovede ljudsko šolstvo do one stopinje popolnosti, na kateri je že pri naprednih narodih. Inteligentno učiteljstvo nepreduje z duhom časa in neutrudljivo skrbi za svojo nadaljno izobrazbo. Zato pa zahteve po višji izobrazbi ne bodo utihnile med nami, dokler se nam ne vresničijo. Inteligentno učiteljstvo z veseljem pozdravi vsako novo naredbo, ki ima namen povzdigniti ljudsko šolstvo. Še intenzivnejše se bo moglo posvetiti edino le svojemu zvanju, če bo dostojno plačano za svoj trud. Zato bomo vedno in vedno ob vsaki priliki povzdignili svoj glas za izboljšanje svojega gmotnega stanja, dokler ne ustrežejo našim zahtevam.

Rekel sem, da ima ljudsko učiteljstvo težke dolžnosti in da zato sme zahtevati v zakonu zajamčene pravice. Za te se nam je zadnja leta bojevati toliko, da bi že v resnici lahko omagali, če bi ne imeli tolažilne zavesti, da se bojujemo za pravično stvar. Pogum in vstrajnost v tem trdem boju nam daje utemeljena bojazen in opravičen strah, da pade, če odložimo orožje, ljudsko šolstvo v nenasiteno žrelo tistih reakcionarnih strank, ki jim je geslo, da je šola prokletstvo za ljudstvo, pa naj se imenujejo te stranke katoliško-narodne, krščansko-socialne, ne izvzemši z njimi v bratskem objemu slonoče jugoslovanske socialne demokracije, ki je izgubila s svojim brezmišelnim postopanjem pri naprednem učiteljstvu vse simpatije.

In da bi bilo saj dostojno orožje, ki ga rabi klerikalna stranka v boju proti učiteljstvu in šoli! Po njih inferiornem mišljenju smo jim mi napredni učitelji najpodlejši značaji, kar jih hodi pod milirno nebom! Mi smo jim sebičneži, ki bi takoj prodali svoje prepričanje in spremenili svoje nazore, če bi se nam ponudil boljši košček kruha; še več, mi bi po njih bujni fantaziji in dobičkaželjnosti postali takoj „najsakrajnejši“ nemškutarji. Mi smo jim liberalne čenče, ki žlobodramo brezmišelnosti. Kar napišemo, ne skušajo ovreči s tehtnimi razlogi, ampak pridejo z najlozjim in njim lastnim in zadnjim argumentom: To je neumnost, to je budalost in — Roma locuta, causa finita.

Naš boj za svobodno šolo je tem težavnejši, ker so se nekateri naši tovariši v svoji globoki zaslepljenosti spozabili tako daleč, da so iz neumljivih nagibov stopili v vrste teh ljudi, da jih imajo za parado in jih stavijo ljudstvu v izgled. Mi pa poznamo te tovariše, se smejemo in jih pomilujemo.

Nekateri teh tovarišev se sramujejo, da so presedlali, pa zavračajo krivdo na nas, čes da smo mi napredni učitelji izpremenili svoje nazore in načela, ki smo jih negovali in zagovarjali še pred tremi in pol letom. Kdor tako govori in piše, je prespal štiri leta. Oni ni modril s paznim očesom razmer in dogodkov pred, med in po nastopu sedanjega vladike na Kranjskem, ki je zatrdil s knežjo besedo Zavezini deputaciji, poklonivši se mu ob nastopu: „Prepričani bodite, da bom delal z vso svojo avtoriteto na to, da bo zavlada sloga med duhovščino in učiteljstvom.“ Vesel teh besedi v onih za učiteljstvo na Kranjskem tako viharnih časih, sem klical ob desetletnici naše Zaveze ob pozdravu navzočemu knežžokofu: „Delo našega ljubega vladike pa naj blagoslovi Bog!“ Če se naše nade in one obete niso vresničile, nismo krivi mi, vzrok naj se išče drugod. Ker so potegnili pozneje vojke, tam napeli smo jih tudi mi, a načel in nazorov nismo spremenili nikdar. Temu dejstvu mora pritrditi tudi g. Kosi, če ni prespal štirih dolgih let.

V vsem trdem boju za svobodno šolo in svobodno učiteljstvo pa ne smemo obupati nad boljšo bodočnostjo. Trdno sem prepričan, da bo oni zveži veter napredka, ki brije dandanes po nekaterih naprednih evropskih deželah, pregnal gosto meglo reakcije tudi iznad onih dežel, ki so še zavite vanjo. Tudi tem posije prej ali slej luč napredka, toda le tedaj, če nas Bog usliši v prošnji našega dr. Tavčarja na spremenjenem stališču: „Bog varuj slovenske pokrajine kuge, lakote in drugih nadlog, pred vsem pa jih varuj pred vplivom klerikalne stranke na ljudsko šolstvo in učiteljstvo!“ Ne le Vam navzočim milim tovarišem in tovarišicam, tudi nenavzočim, ki so pa z nami istega duha in enega srca, moj bratski pozdrav! (Živio!) (Dalje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz litijsko-krškega okraja. Konferenčno poročilo c. kr. okr. šolskega nadzornika Ljudevita Stiasnega.)

Stanje šolstva v tem okraju.

Da brije ostrejša sapa od zgoraj, zapazil je že vsakdo izmed Vas. Ta sapa je sicer mnogim neljuba, ker jih je vznemirila v sladkem miru, a ravno to sapa so že leta in leta težko pričakovali vsi učitelji, katerim je mar napredek našega naroda. Osobito pa so težko pričakovali, da se tudi kranjsko učiteljstvo vzdrami in združe k skupnemu intenzivnemu delovanju vsi oni, kojim je bilo znano, za koliko so že prekosile sosedne dežele kranjsko ljudsko šolstvo. Da naša ljudska šola ne zavzema med avstrijskimi baš visoke stopinje, to je bilo vsakemu znano, manj znano pa je, da jo prekašajo skoro vse druge avstrijske dežele. Ako prelistujemo statistično poročilo vseh šol v državnem zboru zastopanih kronovin za leto 1897/98, prepričamo se, da je na Kranjskem samo 21·5% ljudskih šol s celodnevnim poukom in da prekosimo v tem oziru samo Galicijo. Ker je v vsej državi 68·8% ljudskih šol s celodnevnim poukom, zaostaja Kranjska nič manj kakor za 46%. Po teh statističnih podatkih pa se tudi prepričamo, da pride na Kranjskem povprečno največ učencev na enega učitelja, namreč 113·3. Največ učencev je poučeval za Kranjskem v Galiciji povprečno en učitelj 91·5, a najmanj, namreč le povprečno 50 učencev, na Nižjem Avstrijskem.

Da je na Kranjskem dobra polovica vseh ljudskih šol jednorazrednic, da obiskujejo celo večrazrednice pri nas večinoma učenci le poludnevno, da Slovenci nimamo ne jedne slovenske meščanske šole, je že splošno znano.

Končno pa se je na Kranjskem leta 1897/98 odtegnilo nič manj kakor 8·8% normalno razvitih šolodolžnih otrok (več le na Primorskem, Bukovini in v Galiciji). Radi zanikernega obiska ljudske šole pa je bilo kaznovanih 3·44% — manj le na Primorskem in v Galiciji. (Dalje prihodnjič.)

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za okraj Rudolfovo zboruje dne 3. novembra t. l. ob 1. uri popoldne v dekliški šoli v Novem mestu po naslednjem vspredu: 1. Odbor za prireditve slavnosti o priliki petindvajsetletnice g. okraj. šol. nadzornika poda račun. 2. Volitev novega odbora. 3. Stanovske zadeve. 4. Slučajnosti. Cenjeni tovariši in tovarišice se vabijo, da pridejo polnoštevilno. O d b o r.